

MUNKAERŐ-FORGALOM, 2006–2008

A tartalomról

- 1 Bevezetés
- 1 A belépések jellemzői
- 2 A kilépések jellemzői
- 2 A munkaerő-forgalom regionális jellemzői

Bevezetés

A rendszerváltást követően a versenyszféra struktúrájának módosulása és a vállalkozások számának jelentős bővülése a foglalkoztatás területén is számottevő változásokat hozott. Az azt megelőző évtizedekben, a „teljes foglalkoztatás” intézménye a munkavállalók számára nagy „szabadságot” eredményezett a munkahely-változtatást illetően, így évről-évre milliós nagyságrendű volt azok száma, akik egy jobb lehetőség reményében változtattak munkahelyet. A piacgazdaságra való áttérés a munkavállalók, a munkaerőpiacra belépni szándékozók számára egy sor, korábban nem ismert kihívást hozott, s már nem csak az álláskeresés, de a megszerzett munka megtartása is akadályokba ütközhetett. Ez jelentősen közrejátszott abban, hogy a korábbiak alig felére zsugorodott a munkaerő-forgalmi esetek száma, és hogy a kilépési esetek száma meghaladja a belépőket. A foglalkoztatotti státusukból kilépők közül ugyan sokan a nyugdíjszerű ellátások igénybevételét választják, de ha az ehhez szükséges feltételek hiányoznak, nem kerülhető el a munkanélkülivé válás sem. A szervezeti változások, vagy a piac szűkülése okozta létszámleépítések, az új technológiák bevezetésével együtt járó magasabb képzettségi igények megjelenése az idősebb munkavállalókat, de a kevésbé képzett fiatalokat is nehéz helyzetbe hozta. Mindezek a körülmények hatást gyakoroltak a munkaerő-piaci mobilitás alakulására is.

A belépések jellemzői

Az utóbbi három évben (2006–2008) a belépések száma több mint 15%-kal volt magasabb, mint az ezredfordulón, és bár a munkaerő-forgalmi adatok esetében jellemzően a kilépések száma meghaladja a belépéseket még a foglalkoztatás enyhe bővülése esetén is, a 2006-os év ebből a szempontból kivétel, a foglalkoztatottak létszámának változatlanúsága ellenére egy százalékkal többen jutottak álláshoz, mint ahányan elvesztették azt.

Az elhelyezkedési esélyek romlása a 30 év alatti férfiakat és a 25 év alatti nőket érintette elsősorban. A tanulási időszak és az álláskeresés-

sel eltöltött idő jelentős meghosszabbodása miatt a 20–24 éves korosztály belépőkön belüli részaránya évről-évre csökkent (a 2006. évi 19,8%-ról 2008-ra 15,3%-ra), és 2008-ban a belépő 25–29 évesek száma is kisebb volt, mint az előző években. A 30 évesek és idősebbek közül többen jutottak álláshoz, illetve változtattak munkahelyet, mint az előző években, 2008-ban a belépők mintegy harmada 30–39 éves, s minden negyedik 40–54 éves volt. Korábban sem volt tömegesen jellemző, hogy a munkavállalók a nyugdíj előtti években változtassanak munkahelyet, és ez az utóbbi években sem vált általános gyakorlattá, de új fejlemény, hogy sok 55 éves és idősebb munkavállaló nem a jobb lehetőség kedvéért változtat állást, hanem az állásvesztés kényszere miatt. (2008-ban a belépők 4%-a volt 55–59 éves.)

Miután általában a szakképzettséggel rendelkezők előnyt élveznek a munkaerőpiacon, nem meglepő, hogy a belépők közel harmada a megfigyelt években is szakiskolai végzettségű volt, s szerény mértékben növekedett a felsőfokú (nagyobb hányadban főiskolai) végzettséggel rendelkezők részaránya is.

A belépők 58%-a (a kilépők 53%-a) volt „munkahelyet változtató” 2008-ban, a belépést megelőzően alkalmazott volt közülük 95%, az önálló vállalkozók részaránya pedig 3,6%-ot tett ki. A belépők között 2006 óta kissé csökkenő mértékben ugyan, de több mint 40%-ban jelentek meg a korábban munkanélküliek és az inaktívok.

Bár a munkához jutás módja személyenként eltérő, 2006–2008 között a módszert illetően jelentős változások nem voltak. Jellemző, hogy az álláskereső elsődlegesen a család, barátok segítségét kéri, 2008-ban az adott évben munkába lépők közel fele nyilatkozott úgy, hogy ez segítette jelenlegi munkájához. A megfigyelt években hirdetés útján, interneten keresztül a belépők 15–17%-a talált munkát, és hozzávetőleg minden ötödik állásba lépő személyesen kereste meg a munkáltatókat. Bár a munkaügyi központok jelentős erőfeszítéseket tesznek a munkához jutás támogatására, mindössze 7% körüli azok részaránya, akik rajtuk keresztül jutottak álláshoz. A munkakeresés során ennél is lényegesen kisebb a magán-munkaközvetítők szerepe, azok többnyire olyan „fejvadász” cégek, melyek főképp vezető, irányító, magasabb szakképzettségű személyek felkutatására, kiközvetítésére szakosodtak. A munkát keresők a tanintézetek segítségét alig-alig veszik igénybe, legalábbis ez látszik a hozzávetőleg másfél százalékos részarányból.

A munkahely, foglalkozás, munkakör kiválasztására különböző szempontok alapján kerül sor, a preferenciasorrend azonban személyenként és nemenként is eltérő. A vizsgált időszakban a munkába lépők, munkahelyet változtatók körében a munkaválasztás motivációi terén jelentős változás nem történt, a belépők mintegy harmada, – 2008-ban valamilyen nagyobb része – a munkavállalásnál elsődleges szempontnak azt tekintette, hogy a munka megfelelően szakképesítésének, 15–17%-a pedig a feladat érdekességére helyezte a hangsúlyt. 30% körüli volt azok részaránya is, akik számára a választott munka az egyetlen lehetőség volt, s közöttük voltak munkahelyet változtatók is. A munkaválasztás során a preferenciák nemenként mindössze két szempontnál mutatnak eltérést, a férfiak nagyobb hányadánál szerepelt a megfelelő jövedelem igénye, míg a nőknél a munkahely lakóhelyhez való közelsége volt erősebb szempont.

1. tábla

A belépők száma és változása

Év	Belépők száma (fő)			Változás indexe, 2000=100,0		
	férfi	nő	együtt	férfi	nő	együtt
2000	223 595	173 894	397 489	100,0	100,0	100,0
2006	249 648	197 685	447 333	111,7	113,7	112,5
2007	252 351	213 892	466 243	112,9	123,0	117,3
2008	244 289	217 632	461 921	109,3	125,2	116,2

A kilépések jellemzői

A kilépők száma az ezredfordulót követően közel negyedével, az időszak végén gyorsuló ütemben emelkedett. Általában a kilépők valamivel több mint fele (2008-ban 53%-a) ismét el tud helyezkedni, de a munkahelyet elhagyók jelentős része nem tud, vagy már nem is akar ismét munkába állni. Ez utóbbiak között vannak, akik önként vagy esetleg kényszerből a nyugdíjas státust (2006-ban közel 25%, míg 2008-ban alig több mint 18%) választják, mintegy 9–10% anyasági ellátás igénybevétele miatt válik ki a munkából, de az állás nélkül maradók többsége a munkanélküliek táborát gyarapítja. Az ismét elhelyezkedni nem tudók, vagy nem akarók közül minden harmadik¹ munkavállalónak a munkáltatója mondtott fel, esetleg egyszerűen megszűnt a munkáltató cég vagy annak telephelye, ugyanakkor a kedvezőtlen gazdasági körülmények miatt egyre kevesebb munkavállaló hagyja el saját akaratából munkáltatóját (2006-ban 7,8%, 2008-ban 6,1%). Kissé növekedett azok részaránya, akik tanulás miatt léptek ki munkahelyükről, és 8% körüli azon állásvesztők aránya, akik a munkáltatóknál egyre inkább gyakorlattá váló határozott időre szóló foglalkoztatásból következően, munkaszerződésük lejárta miatt váltak meg munkáltatójuktól.

A munkahelyüket elhagyókon belül jelentősen különbözik a munkahelyet változtatók és a foglalkoztatási státusukból kilépők korösszetétele. Míg az ismét álláshoz jutók több mint fele a 25–39 évesek korosztályához tartozott, és csak 5%-a volt 55 év feletti, a kilépést követően ismét munkába nem állók 23%-a volt 55 éves vagy idősebb. A 25–39 évesek között a kilépők jelentős hányada ismét talált munkát, míg a 40–54 évesek közel fele állás nélkül maradt.

A megfigyelt években számottevő elmozdulás az állásukat elvesztők iskolai végzettség szerinti összetételében nem volt. Nagyobb arányban az alapfokú végzettségűek és a szakiskolai bizonyítvánnyal rendelkezők jelentek meg munkanélküliként a munkaerőpiacon, vagy léptek ki onnan. Ugyancsak nagy számban kerültek ki a munkából a szakképzettséget biztosító középiskolát végzetek, sőt 10% körüli volt a részarányuk az állástalanná vált főiskolai végzettségűeknek is.

A munkahelyet változtatni szándékozó nők lényegesen kevesebben voltak, mint a férfiak, ugyanakkor a foglalkoztatási státusukat ideiglenesen, vagy tartósan elhagyók között magasabb arányban vannak a nők. Ebben a 40 év alattiaknál szerepet játszik a gyás igénybevétele is, az 55 éves és idősebbek között pedig a munkaviszony nyugdíjazás miatti megszüntetése lehet számottevő.

Részarányát tekintve legtöbben (2008-ban 29,6%) a feldolgozóipar vállalkozásaiból léptek ki, s csökkenő hányaduk – 2008-ban 44%-uk – tudott ismét munkához jutni, vagyis a feldolgozóiparban kevesebb munkahelyet kínáltak a munkahelyet változtatók számára, mint ahány megüresedett. Munkahelyvesztés következett be a mezőgazdaságban,

az építőiparban, a kereskedelemben, a szállítás, raktározásban, a szálláshely-szolgáltatásban és a szakmai, tudományos, műszaki tevékenységben. Valószínűleg a gazdasági válság számlájára írható, hogy a munkahelyüket elhagyóknak a szokásosnál kisebb hányada talált az adott éven belül ismét munkát.

2. tábla

A kilépők száma és változása

Év	Kilépők száma (fő)			Változás indexe, 2000=100,0		
	férfi	nő	együtt	férfi	nő	együtt
2000	236 089	180 717	416 807	100,0	100,0	100,0
2006	238 876	202 875	441 749	101,2	112,3	106,0
2007	282 694	251 623	534 318	119,7	139,3	128,2
2008	267 988	248 146	516 135	113,5	137,3	123,8

3. tábla

A munkahelyet változtatók száma és változása

Év	Munkahelyet változtatók száma (fő)			Változás indexe, 2000=100,0		
	férfi	nő	együtt	férfi	nő	együtt
2000	114 218	76 496	190 714	100,0	100,0	100,0
2006	148 127	96 272	244 398	129,7	125,9	128,1
2007	168 524	116 085	284 609	147,5	151,8	149,2
2008	154 897	112 860	267 757	135,6	147,5	140,4

A munkaerő-forgalom regionális jellemzői

A munkaerő-forgalom intenzitását nagymértékben befolyásolja az adott térségre jellemző gazdasági és társadalmi viszony, az infrastruktúra színvonala. Mindezen körülmények mellett a munkaerő-forgalomban részt vevők száma és megoszlása területi egységenként eltérő képet mutat.

A belépők korcsoportonkénti számát és arányát tekintve megállapítható, hogy felvételnél a munkáltatók részéről erősödik a 25–39 évesek előnyben részesítésének gyakorlata. Mivel a régiók közül a közép-magyarországi régió a legnagyobb a munkaerő-felvevő képessége, itt még, ha csekély arányban is, de a legfiatalabb és az idősebb (55 évesek és idősebbek) korúak is az átlagot kissé meghaladó mértékben jutottak álláshoz, míg az utóbbi korosztályt a munkáltatók legkevésbé Nyugat- és Dél-Dunántúlon preferálták.

A forgalmi adatoknak a résztvevők iskolai végzettség szerinti összehasonlítása tekintetében Közép-Magyarországon a legmagasabb a legalább érettségizett belépők aránya (több mint 60%), ezzel szemben ugyanitt figyelhető meg az alacsonyabb iskolázottságúak belépőkön belüli, átlagtól messze elmaradó aránya is. A közép- és felsőfokú végzettségűek hátrányára Közép- és Dél-Dunántúlon vettek fel a munkáltatók érettségivel nem rendelkezőket, bár körükben a szakképzettek jelentik a döntő hányadot.

A foglalkoztatotti státusukból kilépők között a közép-magyarországi régióban 2006-ban a 60–74 évesek az átlaghoz képest kiugró mértékben (a

¹ 2008-ban 43%-ra nőtt azok részaránya, akik a munkáltatójuk felmondása, illetve megszűnése miatt kényszerültek a munkaerőpiac elhagyására az év második felében bekövetkezett pénzügyi válság miatti elbocsátási hullám következményeként.

régióban munkájukat elvesztők között majd minden ötödik ebbe a korosztályba tartozott) jelentek meg. Ez a részarány ugyan 2008-ra mérséklődött, de még mindig az átlagot meghaladó volt (9%). A többi korosztály tekintében is változás következett be a vizsgált időszakban, a 20–29 évesek kivételével a többi korcsoportban emelkedett az állásvesztők részaránya (30–39 évesek körében több mint 10 százalékponttal). Nagyságrendjét tekintve minden vizsgált évben (Közép-Magyarország régiót figyelmen kívül hagyva) Észak-Alföldön és Észak-Magyarországon vesztették el legtöbbször munkájukat, s ezen belül mindkettőben kiugróan magas volt a 30–54 évesek részaránya.

Ahogy a belépéseknél a magasabb iskolai végzettség általában előnyt jelent, úgy a kilépéseknél nagyobb arányban érintettek az érettségivel sem rendelkezők. 2008-ban különösen magas részarányban váltak állástalanná a legfeljebb szakképzettséggel rendelkező alapfokú végzettségűek Közép-, Nyugat- és Dél-Dunántúlon, ahol a gazdasági-pénzügyi válság jelei legelőszőr jelentkeztek. Ugyanakkor a foglalkoztatásból kilépő felsőfokú végzettségűek részaránya a közép-magyarországi és a dél-dunántúli régióban emelkedett jelentősebben.

További információk, adatok (linkek):

[Módszertan](#)
[Táblázatok](#)

Elérhetőségek:
zsuzsa.plank@ksh.hu
Telefon: 345-6492
[Információs szolgálat](#)
Telefon: 345-6789
www.ksh.hu